

Papp Ádám Antal

joghallgató
Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

A SZABADSÁGVESZTÉS BÜNTETÉS ALTERNATÍVÁI A BÜNTETÉSKISZABÁS TÜKRÉBEN*

Debreceni Jogi Műhely, 2021. évi (XVIII. évfolyam) 3-4. szám (2022. február 15.)

DOI 10.24169/DJM/2021/3-4/7

Abstract: In most criminal cases, the judges and the society also think the same, imprisonment is the best option, because the criminal have to suffer. I think there can be a different way of thinking. There are a lot of theoretical and practical views, which we can choose from. In my study I want to take a step, to open well-known doors in this well-known question. In my study I want to figure it out, how to find the balance, between the expectation from the society, and special prevention. It is a really hard question, because it has not any golden rule. In every case we have to look for it. I chose verdicts from last 5 years from Hungarian courts, to figure out what was the reason behind the judgement. What was the key phrase, or factor, which convinced the judge to choose the alternative sanction. As is said, there is no golden rule, it is just some theoretical study. In the future I want to make a bigger step, to search the answer.

But in this study I have some little answers, which will help me to build up the in the future. I figured out, in the Hungarian prison system there is one problem, which is recidivism. In the prison more than 50% of the detainees are repeat offenders, or habitual criminals. I think that can be a warning sign about imprisonment. I think imprisonment is like penicillin in the 20th century. It has the purpose, and can be used in some cases, but not every time. The prisons are overpopulated, which is hard for enforcement, and the criminals too. A lot of aggression and physical abuse can accumulate in one cell. I mention a case, which happened in a Hungarian prison, where the offender has been killed by his cellmates, because he was weaker than them. In my study I am trying to step forward to find the previously mentioned golden rule.

Keywords: imprisonment, alternative sanction, judge wisdom, recidivism, measure

Absztrakt: A tanulmány egy későbbi, sokkal mélyrehatóbb kutatás része, amelyben a büntetékiszabási gyakorlatot vizsgálom. Korunk büntetékiszabó gyakorlatának egyik központi kérdése a szabadságvesztést tartalmazó joghátrányok elhelyezése. A börtönök túltelítettsége nem csak Magyarországon, hanem az egész világon hatalmas problémát jelent. Az állam számára meglehetősen drága, a fogvatartottak számára pedig sokszor csak még erősebb eltávolodást eredményez a szabadságvesztés. Kiszakadnak a megszokott környezetükből, elszigetelődnek és más olykor sokkal súlyosabb bűnelkövetőkkel kerülnek kapcsolatba.

A reintegráció, és az alternatív szankciók előtérbe kerülése megoldást jelenthet a büntetésvégrehajtási intézeteknek, azonban nem szabad feledni, hogy a szabadságvesztés bizonyos esetekben szükséges szankció. Az egyensúlyi helyzet kialakítása lenne az ideális, ahol a speciál és generálpreventív szándék is érvényesül. Ebben kívánok egy rövid, ámde összegző jellegű gondolatmenetet felvázolni. A célt eléréshez felhasználtam a múlt tanulságait, gondolva itt a különböző büntetőjogi iskolák és elméletek tapasztalataira, az eddigi sikerekre, kudarcokra, mellékvágányokra.

---

* A tanulmány elkészítése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

A későbbiekben erre az írásra alapozva, mindenképpen egy átfogó jellegű, a büntetés-kiszabási gyakorlatot részletesebben vizsgáló tanulmányt kívánok létrehozni. Addig is néhány bírósági ítéletben próbáltam megtalálni azokat a tényezőket, amelyek a bírót meggyőzték, hogy egy alternatív szankciót alkalmazzon. Ezek olyan emberi tényezők, amelyeket nehéz jogszabályba foglalni, hiszen minden esetben más és más tényezők, de inkább azok összhangja jelentős.

Kulcsszavak: szabadságvesztés, alternatív szankció, bírói mérlegelés, intézkedések, visszaesés

Bevezető gondolatok

A szabadságvesztés büntetés (a halálbüntetést nem számítva) talán az egyik legsúlyosabb beavatkozás a bűnelkövető életébe. A bezártsággal és a fogva tartás körülményeivel a fogvatartottaknak, míg a költségekkel az azt finanszírozó államnak¹ vannak problémái. Magyarországon nagyjából 72 milliárd forintba kerül évente² a büntetés-végrehajtásban lévők őrzése, illetve ellátása, s ez nem tartalmazza a büntetés-végrehajtási intézetek épületeinek, kiszolgáló egységeinek felépítését, az infrastruktúra megteremtését. A börtönépesség hazánkban a statisztikák szerint megközelítőleg 16,5 ezer fogvatartottat jelent³, ami talán nem tűnik soknak, azonban a szemléletesebb 100.000 lakosra vetített fogvatartotti arány, mely már más helyzetet vázol fel, 170,6 fővel. Néhány európai állammal csak összehasonlításképpen, ez az Egyesült Királyságban 130 fő⁴, míg Ausztriában 95 fő⁵, Finnországban pedig 53 fő⁶). A statisztikák természetesen nem reprezentálják az adott társadalom sajátosságából létrejövő különbségeket, azt a közfelfogást, amely a szabadságvesztés büntetések körül kialakult, illetve a bírói gyakorlatot sem. A társadalmi, vagy laikus igazságérzet azt diktálná, hogy az elkövetőket hosszú évekre börtönbe kell zárni, nehogy a törvénytisztelő társadalom tagjai között szabadon garázdálkodjanak. Azonban ennek a gondolkodásmódnak vannak olyan hatásai, amelyek óriási terhet rónak a büntetés-végrehajtás rendszerére, a benne dolgozók munkáját gyakran végtelenül megnehezítve. Annak szeretnék utánajárni írásomban, hogy vajon az alternatív szankcióknak az ítélkezési, illetve büntetés-végrehajtási gyakorlatban milyen szerep jut, hogyan tudnak érvényesülni a szabadságvesztéssel szemben, mi az oka annak, hogy a magyar börtönépesség átlagosan többszöröse a külföldinek. Arról nem is szólva, hogy a 2020. évi Börtönstatisztikai szemle adatai alapján Magyarország büntetés-végrehajtási intézményeinek maximális befogadóképességét 10-15%-kal haladja meg a fogvatartotti szám. A vizsgálatot egy fogalmi tisztázással kezdem.

A hatályos magyar szankciórendszer dualista, azaz vannak büntetések és intézkedések. A szabadságvesztés alternatíváinak vizsgálata során először, meg kell határozni, hogy mit tekintünk alternatívának. A büntetési rendszeren belül, a szabadságvesztés-büntetést elkerülő alternatívbüntetések (amelyek lehetnek a Btk. kategorizálása szerint intézkedések is) a következők: a felfüggesztett szabadságvesztés, a próbára bocsátás, a feltételes szabadságra bocsátás, amelyek mellett pártfogó felügyelet rendelhető el. Emellett vannak az úgynevezett közösségi büntetések, a közérdekű munka, valamint a jóvátételi munka, amelyek alapvetően a sérelem szimbolikus jóvátételét tűzik ki célul. A szabadságvesztés-büntetés kiváltására szolgáló elektronikus felügyeletet is az alternatívák között említi Kerecsi. Meg kell jegyezni, hogy valójában ide tartoznak azok a büntetések és intézkedések, amelyek a szabadságvesztést hivatottak kiváltani, így ide sorolható a pénzbüntetés is” (Barabás 2019 p.47). Jelen dolgozatban a fenti állásponttal egyetértve, azonban azt szűken értelmezve csak a szabadságvesztést alternatívájaként értelmezhető büntetésekre fókuszálva kívánom a vizsgálódásomat elvégezni. A büntetések közül a közérdekű munkabüntetés, a pénzbüntetés, és a felfüggesztett szabadságvesztés azok, amelyeket alternatívaként vizsgálók. Az elzárással a probléma, hogy

¹ https://theconversation.com/prisons-are-not-the-answer-to-preventing-crime-123575?fbclid=IwAR1GmGKIgRJ6E5FIEuBPDwPp19nGVrHOhi1D0n_5d8vpyD9wHRMQf0cX-qc.

² [https://igyirnankmi.atlatszo.hu/2020/02/04/harom-abra-a-magyar-bortonhelyzetrol-hejajknak-es-galamboknak/\(2020.10.27\)](https://igyirnankmi.atlatszo.hu/2020/02/04/harom-abra-a-magyar-bortonhelyzetrol-hejajknak-es-galamboknak/(2020.10.27)).

³ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zjj002.html (2021.04.11).

⁴ <https://www.prisonstudies.org/country/united-kingdom-england-wales> (2021.04.11).

⁵ <https://www.prisonstudies.org/country/austria> (2021.04.11).

⁶ <https://www.prisonstudies.org/country/finland> (2021.04.11).

egy rövidebb idejű szabadságvesztés, amely nem tehermentesíti a büntetés-végrehajtást, és a fogva tartásból eredő hátrányos személyiségtorzulás lehetőségét sem zárja ki. A foglalkozástól, illetve járművezetéstől eltiltás véleményem szerint nem tekinthető a szabadságvesztés alternatívájának, mert kiszabásukat többlet feltételekhez köti a jogalkotó, s amennyiben ezek nem teljesülnek, akkor a bíróságoknak nincs lehetőségük azok kiszabására. A kitiltás, a kiutasítás, a sportrendezvények látogatásától való eltiltás továbbá a közügyektől eltiltás, mint mellékbüntetés sem alkalmas az alternatívaként történő elfogadásra, mert a büntetés döntő mozzanata a szeparáció a közösségből, a foglalkozást végzők köréből. Továbbá nem válthatók át tényleges letöltendő szabadságvesztésre, hiszen aki megszegi, az eltiltás hatálya alatti magatartási kötelezettséget, az nem átváltás révén kapja a büntetését, és nem is a már kiszabott büntetés letöltését kezdi meg. Szemléletesebben megvizsgálva a pénzbüntetésnél a napi tételek száma, közérdekű munkabüntetésnél a büntetés tartamának óraszámát, feltételes szabadságvesztésnél pedig a kiszabott büntetési időt az irányadó, míg egy járművezetéstől való eltiltás hatálya alatt lévő elkövető járművet vezet, akkor a hatóság egy speciálisan kialakított tényálláshoz rendeli az elkövetési magatartást, a Btk. 239. §/ B járművezetés eltiltás hatálya alatt.

Az intézkedéseket jelen dolgozatban nem vizsgálom.

1. A büntetés célja, a büntetési elméletek és az alternatív szankciók kapcsolata

A büntetés célja a generális, illetve speciális prevenció. A generális prevenció felől szemlélve a büntetőjogot az elsődleges cél a közösség többi tagja számára világossá tenni, hogy ezen „üzlet” (a bűncselekménnyel szerzhető haszon egyfelől és a büntetés, amely a „lebukás” után várja őket másfelől) nem éri meg”. Ez utóbbi elemet tovább bonthatjuk két részre, egyfelől a büntetés súlyosságára, illetve annak az elkerülhetetlenségére. Szélsőséges példákat könnyen találhatunk az előbbire.

Az utóbbi, a büntetés elkerülhetetlensége pedig Beccaria „Bűnökről és büntetésekről” című munkájában került először tudományos értékkel kidolgozásra, ahogy nagyon sok jogállami büntetőjogi alapelv, például a teljesség igénye nélkül, a nullum crimen sine lege, vagy a nulla poena sine lege (csak olyan szankció alkalmazható, amely törvényben előre meghatározott). Visszatérve a korábbi bűncselekmény elkövetését üzletnek tekintő metaforához, ez az a pont, ahol a bűncselekmény elkövetésére készülő személy ténylegesen megismerheti, hogy milyen árat kell, hogy fizessen tettéért. A szankció elkerülhetetlensége természetesen csak egy idea, hiszen a bűncselekmények teljes körű felderítettségéhez olyan szervezetre lenne szükség, amelyet George Orwell 1984 című írásában tár az olvasó elé. A Gondolatrendőrség és a Szeretet Minisztériuma talán alkalmasak lennének erre a feladatra. Ha azonban elvárjuk az államtól a fent említett büntetőjogi garanciák betartását, illetve a jogállami működést, az emberi jogok tiszteletben tartását, akkor jól érzékelhetővé válik egy dilemma: a felderítettség minél magasabb aránya a cél, azért hogy az állam biztosíthassa polgárai számára a biztonság érzetét, illetve a hatóságokról alkotott képhez kapcsolódóan azt, hogy nem tehetetlenek a bűnelkövetőkkel szemben, és így erősítsék a közbizalmat a bűnüldöző szervezetben. Ugyanakkor a jogállami garanciák ezt a hatékonyságot bizonyos mértékig korlátozzák. A speciál prevenció cél teljesítése során az elkövetőre koncentrálni a büntetést kiszabó bíróság. Próbál⁸ olyan büntetést, alkalmazni, amely megakadályozza, hogy az elkövető a jövőben bűncselekményt kövessen el.

A büntetési elméletek közül a tettesbüntetőjogi szemlélet az, amely lefedi a vizsgálat tárgyát. Az egyedi javulást célzó elméletek csoportja a „treatment” elméletek, amelynek lényege, hogy az elkövetőt kívánja megjavítani, fejleszteni, és tanítani, a korábban már említett speciális prevenció keretében. Ezen elméletek az egyénre fókuszálnak, különböző készségfejlesztő programokkal, az elkövető egyéni értékrendjének megváltoztatásával kívánják elérni a bűnelkövetéstől való tartózkodást. Az egyéni szankciók előnye, mint a munkabüntetések, hogy a munkavégzésen keresztül megkapja és megéli a társadalomban való létezés szükséges értékeit, ezentúl pedig az elkövető felismeri és vállalja felelősségét, egyúttal a közösség érdekében munkájával értéket teremt.

⁷ Utalva Sajó András 2003.10.03. Mindentudás Egyetem keretében elhangzott előadására.

⁸ Véleményem szerint, ahogy a bűncselekmények teljes felderítettsége, úgy a tökéletesen speciálpreventív szankció alkalmazása is inkább csak idea, mintsem realitás.

Az értékteremtés vonalán tovább haladva a helyrehozatal, vagy pótlás elmélete kerülhet vizsgálatunk fókuszába. A resztoratív szemlélet hasonló a megváltáshoz, azonban itt nem egy „központilag”, a központi főhatalom, vagy törvényhozás által meghatározott egyforma nagyságú megváltási összegről van szó, hanem az elkövető által okozott vagyoni, illetve nem vagyoni kár határozza meg a jóvátétel mértékét. A sértett ezen irányzat szerint több mint egy tanú, az eljárás aktív résztvevője, aki cselekményeivel alakítja magát az eljárást. A hatályos szabályozásban a Btk. 29. §-a tartalmaz erre vonatkozóan rendelkezéseket. A sértett hozzájárulása, és bejegyzése a terelőút megnyílását jelenti egyben. A jóvátétel lehet pénzbeli, illetve egyéb tevékenység, vagy csak egy egyszerű bocsánatkérés. Meglepő lehet, de gyakran elég az elkövető őszinte megbánása, és azon körülmények feltárása, amelyek az elkövetéshez vezettek.

A számos létező büntetési elméletcsoport közül ezen írásban még egyet emelnék ki, a semlegesítést célzókat. Az elméletek sokrétűek, közös elemük talán az, hogy a többségi társadalomba vissza nem integrálható elkövetőket, elkülöníteni (ez talán enyhébb), vagy eliminálni kell a büntetési cél, a többség, és a leendő áldozatok védelme érdekében. (Vókó, 2012) Az érvelési technikáik széles spektrumon mozognak, sokszor figyelmen kívül hagyva bizonyos jogilag releváns eljárási garanciákat, mint az ártatlanság védelme. Az egyik ilyen érvelés szerint a halálbüntetés a megfelelő nyomozati, illetve bírósági eljárások mellett megengedhető, mert elképzelhetők olyan bűncselekmények, amelyek elkövetői ellen az elimináláson kívül más szankció nem volna hatásos (Stimson, 2019). A cikk írója Genny Rojas esetét említi, ahol a 4 éves kislányt nagynénje és nagybátyja kínozták halálra, a magyar Btk. szerint többszörösen minősülve: különös kegyetlenséggel, illetve tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére. A kérdés, amely a megsemmisítési elméletek körül kering, hogy hol-hogyan húzzuk meg azt a bizonyos határvonalat, az esetleges justizmord-ok elkerülése érdekében. Milyen garanciákat igényel az eljárás? Ebben a kérdésben csak részben kívánok állást foglalni, szerintem a halálbüntetés irreverzibilis eredményt okoz, ami nem lehet büntetési cél.

A mai büntetés-elméleti gondolkodást már ezen elméletek szintézise, egyes elemeinek párhuzamos, olykor ellentétes egyensúlyban tartása határozza meg, „különbségtétel a fenytést igazoló általános jelleg célzata (utilitarista elrettentő célkitűzés) és a büntetés kimondását uraló elvek (nevezetesen: a megfizetés és az érdem) között” (Hart 1968), . A rövid ismertetéssel célolok, hogy köznyelvi kifejezéssel élve, egy lépést hátra lépve, a büntetőjogi szankciókat azok célja, a mögöttük álló elméleti háttéren keresztül tudjuk vizsgálni. A börtönnépesség csökkentése önmagában nem jelent nagyobb közbiztonságot. A bűnelkövetés, a szabályszegés a társadalom része, az attól való megszabadulás lehetősége érdekes filozófiai kérdés is, de a gyakorlati megvalósulásához jelenleg ismeretlen technológiák, eljárások lennének szükségesek.

Ha a szabadságvesztés büntetést vizsgáljuk, akkor Anna Costelloe és Kevin Warner állításait nem hagyhatjuk figyelmen kívül, a börtön ön maga kriminalizáló hatású. Az ilyen típusú büntetési rendszer a pusztán működésével is jelentősen hozzájárul a visszaeséshez, mivel a fogva tartás ideje alatt a rendszer az ön maga arculatára alakítja a bent lévőket, továbbá beléjük plántálja a bűnözői kultúrát (Costelloe and Warner, 2014). Gyakori következménye a szabadságvesztés büntetésnek, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek zsúfoltsága miatt a társadalomra ténylegesen kevésbé veszélyes bűncselekményeket elkövetők egy cellába kerülnek súlyos, akár személy elleni erőszakos bűncselekményt elkövető személyekkel, ami így konfliktusokhoz, esetleg súlyos következményekhez vezethet⁹. Példaképpen a szombathelyi halálra kínzott rab esete áll, akinek az életébe került, hogy a cellatársai nem az ő „súlycsoportjából” kerültek ki. Eleinte csak a börtön szlengben ismert „csicskázatás” áldozata volt, ami miatt kérte is másik zárkába való áthelyezését (írastudatlan volt, így a kérelem megírásához is másik rab segítségére szorult), a kérelem elbírálására 8 nap állt rendelkezésre a reintegrációs tisztnek, sajnos ezen időintervallumot már nem élte meg a sértett. Az ilyen típusú börtönön belüli bűncselekmények esetében nagyon magas a látencia, mert a megfélemlítés, az esetleges bosszútól, megtorlástól (akár a börtönön kívül lévő családtagok ellen) való félelem elhallgattatja ezeket az embereket. További probléma az elöregedő börtönnépesség. Az idősebb rabok kisebb ellenállást tudnak kifejteni erősebb rabtársaikkal szemben, meglévő betegségeik által pedig sokkal nagyobb terhet rónak a büntetés-végrehajtásra. A szabadságvesztés hátrányai között újabb rovas húzható, ha megtekintjük a szabadságvesztést kitöltő elítéltek visszaesési mutatóit.

⁹ https://112press.hu/hirek/reszletek/halalra_kinoztak_rabtarsukat_targyalas_190211/.

Magyarországon magas a visszaesések aránya, azok között, akik valamilyen szabadságelvonással járó büntetésben részesültek. A finn modellt hozhatjuk példaképpen, ahol egy hasonló problémára a szankciórendszer humánus szempontokon keresztüli felülvizsgálata jelentős csökkenést eredményezett a visszaesési mutatókon (Mohácsi, 2017 p. 57) A visszaesők aránya a finn szabadságvesztés büntetést töltők körében 36-41% között mozgott az elmúlt években, a korábbi 46-48%-os adatokhoz képest.¹¹ A szabadságvesztés büntetésben töltött idő nem jelenti feltétlenül a szankció alkalmatlanságát, vagy feleslegességét, mert álláspontom szerint vannak olyan esetek, ahol az izoláció, a társadalomból való szeparálás a megoldás. A szabadságelvonással nem járó szankciók esetében a „visszaesést” vizsgálni már sokkal nehezebb, mert mentesülnek a büntetett előélethez fűződő jogkövetkezményektől, (Btk. X. fejezet), másodsorban pedig a közérdekű munka, a pártfogó felügyelet, a jóvátételi munka, szankciók végrehajtásának ellenőrzését, a statisztika vezetését a pártfogó felügyelők végzik, akik hatalmas ügyterhük miatt nem tudnak megfelelő könnyedén kereshető adatbázisokat létrehozni, (Papp, 2021 p. 21) így különböző, több kutatómunkát igénylő forrásokból, illetve jelentésekből kell ezeket vizsgálni.

„A bűnelkövetés rossz. Ezt fejezi ki a büntető igazságszolgáltatás, amelynek végén a bűnelkövetőt is rosszal – büntetéssel- sújtják” (Barabás im. p.43). A büntetés minősége, preventív célokat megvalósító hatása azonban sokban függ az elkövető személyiségétől, így bátran kijelenthetjük, hogy nem minden elkövető számára hasznos a szabadságvesztés büntetés, ezt egy talán megmosolyogtató, külföldi példával szemléltetném. Japánban egyre gyakoribbá váló ’hikikomori’ jelenséggel (Kato 2019). A hikikomori olyan személyt jelöl, aki a társadalomtól elzárta, kizárólag a lakóhelyeül szolgáló ingatlan területén belül tölti mindennapjait. Ebből következik, hogy számukra a legszigorúbbnak számító szabadságvesztés büntetés, akár a magánzárka, gyakorlatilag nem különbözik a hétköznapjaiktól, ezáltal hatástalan. Természetesen ez a jelenség Magyarországon nem túl gyakori, azonban a szemléltetést kiválóan szolgálja. Tagadhatatlan, hogy vannak olyan súlyos bűncselekményt elkövetők, akik megérdemelhetik a szabadságvesztést, mert magatartásuk oly mértékben deviáns, hogy az alternatív szankciókon keresztül a büntetési célok nem érhetőek el, nem használnak ellenük. A csavargó életmódot folytató, létfenntartását bűncselekményekből finanszírozó személyek, vagy az erőszakos többszörös visszaesők például. Azonban látnunk kell az érem másik oldalát, ahol a törvényeket és a társadalmi normákat általában betartó, - elkövetéskor csak megbotló - elkövetők vannak, akiknél a szeparáció sokkal nagyobb törést eredményezhet a személyiségben. Az ő

¹⁰ A táblázatot a Börtönstatisztikai Szemle online elérhető számai alapján készítettem. Forrás <https://bv.gov.hu/hu/bortonstatisztikai-szemle> 2021.05.11.

¹¹ https://www.stat.fi/index_en.html.

esetükben az alternatív szankciók, célravezető. A büntetési célok érvényesítése, az elrettentés, a megtorlás, a generális és speciális prevenció az a fő gondolat, amely a szankciórendszert meghatározza. Ezért is fontos, hogy a bíróság milyen szempontok, milyen tényezők vizsgálata alapján határoz az alkalmazandó szankció mennyiségéről illetve minőségéről. Erre ad nekünk kérdéseket, feladványokat, és egyben válaszokat a büntetéskiszabás.

3. A büntetéskiszabás

A büntetés kiszabása az a mozzanat az eljárásban, amely a legfontosabb folyamatok egyike. A relatíve határozott szankciórendszerben a minimum és maximum között kell, hogy a bíróság meghatározza a szankció(k) minőségét, illetve mennyiségét. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (92) 17 számú ajánlásához kapcsolódó A. függelék 6. pontja megfogalmaz olyan alapelveket, amelyek hasznosak a büntetéskiszabás mozzanata során,

„A szabadságvesztéssel szembeni alternatívák alkalmazásának előmozdítása érdekében különösen új törvények alkotásánál a törvényhozó vegye fontolóra, hogy bizonyos bűncselekményekre börtönbüntetés helyett büntetési tételként szabadságelvonással nem járó büntetést írjon elő.”¹² Félreértés ne essék, a hatályos büntetéskiszabási gyakorlatban a Btk. 33. § (4) lehetővé teszi a szabadságvesztést helyettesítő büntetések alkalmazását. A bíróságok élnek is ezzel a lehetőséggel, hiszen a 2019-es adatok alapján 165.648 bűncselekményt követtek el Magyarországon, hogyha a szabadságvesztés lenne az elsődleges, akkor sokkal nagyobb börtönnépességgel rendelkeznének.

A nemzetközi és nemzeti szinten is több iránymutatás látott napvilágot a büntetéskiszabás elveinek rendszerezésére, azonban a Bkv 56 fogalmazza meg talán legtalálóbban a lényegét:” a büntetéskiszabási tényezőket nem lehet egyszer s mindenkorra meghatározni. Mégis szükséges olyan általános iránymutatás, mely – ha nem is véglegesen, de hosszabb távon – felsorakoztatja mindazt, aminek felderítését és értékelését a bíróságoktól indokoltnak tartja.”¹³ A vélemény a klasszikus felosztáson alapul, azaz az alanyi és tárgyi tényezők körét határolja el, és ezeken belül határoz meg olyan szempontokat, amelyek az adott ügyben vizsgálhatók és vizsgálandók ahhoz, hogy a kiszabott büntetés a lehető leghatékonyabb, és a lehető legigazságosabb legyen. Ilyen tényező a büntetlen előélet, amely azonban hivatalos személy esetén csak akkor értékelhető, ha hivatásához nem szükséges, továbbá a büntetlen előélet fiatalok esetén sem értékelhető enyhítő körülményként. A társadalmi élethelyzetekre való reagálás a bírói bölcsesség része, az elkövető egyéni körülményeinek értékelésére a büntetéskiszabás kapcsán van a lehető legszélesebb mozgástere a bírónak, de azért a vélemény is tartalmaz erre vonatkozó támpontokat. „Ha az elkövetőnek a létfenntartást biztosító jövedelme nincs, és munkakerülő, csavargó életmódot folytat, fokozott a veszélye annak, hogy a szükségletét illegális módon, akár bűncselekmény útján elégíti ki, és a személyének a veszélyessége fokozott”, viszont „[a] vagyon elleni bűncselekmények esetében enyhítő körülmény lehet az elkövető önhibáján kívül fennálló nehéz anyagi helyzete, különösen akkor, ha ez az elemi szükségletek kielégítetlenségében nyilvánul meg, és a bűncselekmény ennek kielégítési körében marad.”

A tárgyi tényezők közül az egyik legfontosabb a bűncselekmény tárgyi súlya, amely a Btk. rendelkezései között, az idézett szakaszban is szerepel, „a bűncselekmény tárgyi súlyát nagymértékben a cselekmény káros következményei határozzák meg, ezért azokat a büntetés kiszabásánál mindig figyelembe kell venni. A káros következmény lehet pénzben kifejezhető kár, hátrány, gyógytartammal jellemezhető sérülés; ezek nagyságát mennyiségileg is meg lehet határozni. Van olyan káros következmény, amely nem mérhető, pl. a nemi erkölcs elleni bűncselekményeknél a pszichikai következmények; és jelentkezhethet az veszély formájában, valamely hátrányos helyzet bekövetkezésének közvetlen lehetőségében. Ezek nagyságát mennyiségileg nem lehet ugyan meghatározni, de az általában megállapítható, hogy enyhe, közepes vagy súlyos fokúak.”

Ha alternatív szankciót kíván alkalmazni a bíróság, akkor az átlagnál több tényező együttes fennállását is meg kell, hogy állapítsa. Pénzbüntetésnél a vagyoni, jövedelmi helyzet vizsgálata, a közérdekű munka büntetésnél a munkára való alkalmasság, a feltételes elítélésnél pedig a büntetési cél elérését pusztán a

¹² [Http://www.europatanacs.hu/pdf/CMRec\(92\)17.pdf](http://www.europatanacs.hu/pdf/CMRec(92)17.pdf).

¹³ 56. BKv (<https://kuria-birosag.hu/hu/kollvel/56-bkv>).

büntetéssel való fenyegetettség által elérheti-e. Ezen tényezők feltárását az eljárási szabályok betartása mellett a bíróság nehezen tudja elvégezni. Például a bilincsek, főleg a lábbilincs alkalmazása már akadályozza a terhelt mozgástartományainak bíró általi szemrevételezését. A bíróság számára az eljárásgyorsasága szempontjából is kedvező lehetőség, a pártfogó felügyelői vélemény beszerzése, ami olyan információk birtokába juttathatja, amelyek a büntetés kiszabás során a végrehajthatóság felől nem csak hasznosak, hanem eszenciálisak.

A közérdekű munka büntetés mint alternatíva értéke abban rejlik, hogy az elkövető a köz érdekében, szabadidejében díjazás nélkül végez munkát. A kényszermunka tilalmát nem szegi meg a közérdekű munka büntetés, mert a pártfogó felügyelők ellenőrzési funkciója megvalósítja a büntetést töltő személyek munkavégzéshez kapcsolódó jogilag biztosított garanciáit. A probléma ezzel a szankcióval, hogy az elítéltnak alkalmasnak kell lennie a munka elvégzésére, ehhez szükséges a foglalkoztatás egészségügyi alkalmassági vizsgálat, amelyet azonban a büntetés kiszabása során a bíró nem szokott beszerezni, sőt a jogszabály is a már kiszabott közérdekű munka büntetés megkezdése előtti kritériumként a pártfogó felügyelő feladatai közé sorolja. A rendelkezés önmagában megmosolyogtató, hiszen ezáltal a bíró egyszerű szemrevételezés, vagy a büntetővégzés esetén, még talán anélkül is „megállapíthatja” bírói függetlenségének és szabad mérlegelési jogkörének teljes birtokában, hogy az elkövető munkára alkalmas. A jelenlegi szabályozás kicsavart jellegéről éles kritikát fogalmazott meg Szolnoki János büntetés-végrehajtási bíró, „csak egy kis ízelítő, hogy valóban nagy a gond: a jogerősen kiszabott közérdekű munka büntetésre ítélt személyek 15-20%-a munkahely kijelölését megelőző munka-alkalmassági vizsgálaton, alkalmatlannak minősül bármiféle munkavégzésre, és emiatt a vele szemben kiszabott büntetés letöltése alól automatikusan mentesül. Míg az elítéltek további mintegy 30-40%-a (!) önhibájára visszavezethetően nem tölti le a közérdekű munkát, így azt át kell változtatni szabadságvesztésre. Elrettentő, hogy létezhet a hatályos jogrendszerben egy olyan büntetés, amelynek mintegy 50-60%-a eredeti formájában, a jogalkotói szándéknak megfelelő módon, végrehajthatatlan” (Pápai 2020 p. 10). A megfogalmazott kritikával egyetértek, de lege ferenda javaslat, a már korábban részben említett pártfogó felügyelői vélemény. Ha a bíró közérdekű munkabüntetés kíván alkalmazni, akkor kötelezően előírandó lehetne a foglalkozásegészségügyi vizsgálat elvégzése, vagy a bíró élhetne a törvényben biztosított pártfogó felügyelői vélemény bekérésével, amely tartalmazza, hogyha a terhelt nyilvánvalóan alkalmatlan a közérdekű munkabüntetés töltése során rábízott feladatok elvégzésére. A pártfogó felügyelői vélemény természetesen nem egyenértékű az orvosi vizsgálattal és jegyzőkönyvvel, de arra alkalmas, hogy a bírónak támpontokat adjon. A 8/2013 KIM rendelet (továbbiakban rendelet) a pártfogó felügyelők tevékenységéről rögzíti, A terheltre vonatkozóan a pártfogó felügyelői vélemény rögzíti az egészségi állapotát, esetleges káros szenvedélyeit, a jövedelmi, vagyoni viszonyait (a rendelet 7 §(3) e-g. pont). Azonban a mostani szabályozás alapján sajnos a végrehajthatatlan közérdekű munka büntetés pedig szabadságvesztéssé alakul. Mondhatjuk, hogy az alternatív szankció érvényesülését gátló ördögi kör ismételtelen bezárult.

A pénzbüntetés kalandos utat bejáró szankció. „A jogi köztudatban gyakran a pénzbüntetés úgy él, mint az egyetlen problémamentes büntetőjogi szankció. Eme büntetés megannyi pozitív tulajdonsága közül mindenképp kiemelés érdemel, hogy az állam számára bevételi forrást jelent, nagyszerűen egyéniesíthető, fokozható, az elkövetőt nem szakítja ki a családi és munkahelyi környezetéből” (Nagy 2008 p. 298). A büntetés kiszabás során, ha a bíró a pénzbüntetés alkalmazása mellett dönt, akkor a napi tételek számával a bűncselekmény tárgyi súlyához, míg az egy napi tétel összegével pedig az elkövető vagyoni, jövedelmi viszonyaihoz igazíthatná a szankciót. A végletek meglehetősen messze vannak egymástól, mert a tételek darabszáma 30-540-ig terjedhet, míg az egy napi összeg 1000.-Ft-tól 500.000.-Ft-ig, így a minimum 30.000.-Ft, míg a maximum 270.000.000.-Ft. Ebben a keretben a bírónak óriási mozgástere lenne a szankció egyénre szabottá tétele terén. A gyakorlatban azonban, a cél nem valósul meg. A bűnelkövetők által gyakran vasszigorral ítélezőnek leírt bírák a pénzbüntetés kiszabásakor közel sem ennyire kemények. „Amennyiben a pénzbüntetés kiszabási gyakorlatot részleteiben megvizsgáljuk, egészen meglepő adatokat találunk. 2014-ben a statisztikák szerint a jogerősen felnőtt korúakkal szemben kiszabott pénzbüntetés 79%-a 200 000 Ft vagy az alatti összegben került meghatározásra, 19%-a 200 és 500 ezer forint között, 1,2%-a 500 ezer és 1 millió forint között és 0,3%-a az 1 millió forint fölötti összeg kiszabása. Ebben az évben egyetlen 10 és 20 millió forint közötti pénzbüntetés kiszabására került sor, és ennél magasabb összeg meghatározására nem volt példa” (Pápai 2019. p.594). Az alacsony összegű pénzbüntetések kiszabása még nem lenne probléma. Az anomália talán ott abban rejlik, hogy a terhelték vagyoni viszonyainak feltárására nem kerül sor, „a

gyakorlatban kifejezetten gondot okozott az egy napi tételnek megfelelő összeg meghatározása is. Györgyi Kálmán úgy fogalmaz, hogy ennek a büntetéskiszabási rendszernek az Achilles-sarkát az egy napi összeg meghatározásával kapcsolatos problémák képezik. Mindenki számára világos volt az, hogy az egy napi tételnek megfelelő összeg meghatározásával differenciálható az elkövetőre a pénzbüntetés, ugyanakkor új dolog volt a jogalkalmazó számára annak a meghatározása, hogy milyen szempontokat vegyen figyelembe a jövedelmi, vagyoni viszony megállapításakor. Kifejezetten aggályos volt, hogy a vádlott jövedelmének, keresetének feltárása aránytalan terhet róhat a nyomozó hatóságokra és a bíróságokra is. Néhány ügyben így az alulbizonyítottság, míg más ügyekben a túlbizonyítottság okozott problémát” (Pápai-Sipos 2019 p. 327). Az egynapi összeg meghatározásakor a jogalkotó széles körben alkalmazhatóvá kívánta tenni a pénzbüntetést, ezért minimumát alacsonyan, állapította meg. Ez ahhoz vezetett, hogy a bíróság a középérték és a jövedelmi vagyoni vizsgálat helyett a könnyebbik utat választotta. A vagyonzvizsgálat gyakran csak a terhelt nyilatkozatából áll, ami már önmagában problémás, hisz egy tapasztalt védővel rendelkező elkövető, vagy egy tapasztalt terhelt, nem fogja valós viszonyait a bíró elé tárni, ezzel csökkentve az esetlegesen kiszabott összeget. Az álláspontom ebben a kérdésben, hogy a bíróságnak a bizonyítási eljárás során kevés esélye van a valós vagyoni viszonyok megismerésére, de a nyomozóhatóság eljárása alkalmas lenne arra, hogy elvégezzék a szükséges megkereséseket, nyomozati cselekményeket. A büntetéskiszabás a bírói munka talán legösszetettebb feladata, ennek vizsgálata alapos elemzést igényel emiatt döntöttem úgy, hogy pár ítélet beemelésével kívánom a fenti elméleti vizsgálatot kiegészíteni.

4. Bírósági határozatok vizsgálata

A következő lépésben ezért bírósági határozatokat fogok megvizsgálni a közelmúltból. A vizsgált 50 határozatból azokat kívánom jelen írásomban hivatkozni, melyek indokolásában fel lettek tárva alternatív szankció végrehajthatóságához szükséges körülmények. Sajnos az 50 ügyből meglehetősen kevés volt erre alkalmas. A szűrésem szempontrendszer igen egyszerűnek mondható: olyan ítéleteket kerestem amelyekben a bíróság valamely szabadságvesztést kiváltó alternatív szankciót alkalmazott¹⁴, majd elolvastam az indokolást, hogy melyek voltak azok a tényezők, amelyek erre a következtetésre juttatták a bírót, vagy az eljáró tanácsot. A vizsgált ügyek kiválasztása során arra figyeltem, hogy valamely kisebb tárgyi súlyú bűncselekmény legyen a megállapított tényálláshoz rendelve, amelynél szélesebb a szabadságvesztésen túl alkalmazható szankciók köre Btk. 33. § (4) bekezdése alapján, így a bíróságnak nagyobb a mozgáster, szemben egy minősített emberöléssel, ahol a szabadságvesztésbüntetés kiszabása elkerülhetetlen.

A Fővárosi Ítéltábla 5.Bf.106/2021. számú ügyében hozott ítélet ékes példa erre, mert nem csak 1, hanem mindjárt két alternatíva is együttesen kerül alkalmazásra. Az elkövető befolyással úzerkedést követett el. Adóügyi eljárásban ígért kedvező döntést kapcsolatain keresztül az elkövető. Az indokolás részletesen feltárja a büntetés kiszabása során értékelt tényezőket:

A bíróság a büntetés kiszabása során, a feltételes elítélést, és a pénzbüntetést együttesen alkalmazta. Az ítéltábla megítélése szerint a cselekmény adott bűncselekményi kategórián belüli társadalomra veszélyessége korántsem kirívó, emellett a vádlott azóta is büntetlen előéletének és az immár elévülési időt meghaladó időmúlásnak volt olyan jelentősége, mely miatt a büntetési tételkeret minimumát nem sokkal meghaladó, tehát a középérték alatti szabadságbüntetés kiszabása törvényes volt

A másodfokú bíróság az enyhítő tényezők egyértelmű túlsúlya miatt, figyelemmel különösen a vádlott büntetlen előéletére, és az időmúlásra, egyetértett a szabadságvesztés próbaidőre történő felfüggesztésével (Btk. 85. § (1) bekezdés), s annak a cselekmény tárgyi súlya okán (s itt nyert értékelést a realizálni kívánt jogtalan haszon is) a próbaidő 3 évben történő meghatározásával is.

A másodfokú bíróság nem osztotta a fellebbviteli főügyészégi átiratban írtakat a tekintetben, hogy a pénzbüntetés Btk. 50. § (2) bekezdése szerinti kötelező alkalmazásának feltételei az elsőfokú tárgyalás anyaga alapján maradéktalanul megállapíthatóak lennének. A megfelelő vagyon, jövedelem mint a terhelt egzisztenciális körülményeiben jelentkező feltétel megléte ugyanis Terhelt1 vádlott azon állításából, hogy

¹⁴ Vizsgálatomban a szabadságvesztés büntetés végrehajtásának felfüggesztése nem jelenti a tényleges letöltést, hanem egy „fenyegetés” az elkövető számára, a feje felett lebegő „Damoklész kardja”.

meg nem nevezett vállalkozásából származó, pontosan nem ismert összegű jövedelemből tartja el magát és részben kiskorú gyermekét, nem következik. Ugyanakkor a terhelt másodfokú nyilvános ülésen e körben tett előadása, mellyel egyezően a személyi körülményekre vonatkozó elsőfokú ítéleti megállapítások pontosítására, kiegészítésére is sor került, már megalapozta a pénzbüntetés Btk. 50. § (2) bekezdésén alapuló kiszabását. A pénzbüntetés napi tételeinek számát a másodfokú bíróság a Btk. 50. § (3) bekezdésében írt keretek között határozta meg, figyelemmel a cselekmény jellegére, az elérni kívánt anyagi haszon mértékére, de arra is, hogy annak realizálására nem került sor, s az elkövetés óta több mint öt év eltelt. A pénzbüntetés egy napi tétel összege pedig a terhelt által közölt egzisztenciális körülmények alapján került a törvényi minimumot nem sokkal meghaladóan megállapításra, szem előtt tartva azt is, hogy kiskorú gyereke eltartására is köteles.

A bíróság ebben az ügyben szembe ment az ügyészi állásponttal, és részletesen indokolta döntését.

A következő ítélet a Budapest Környéki Törvényszék 7.B.55/2018/35. számú ítélete, ahol a megállapított tényállás a következő. Az elkövető jogtalan eltulajdonítás miatt került bíróság elé. Egy kisebb, három tagból álló céghálózaton keresztül Angliából a saját számlájára utalt 27 millió forintnyi összeget. Az elkövető többszörösen elítélt bűnismétlő, hasonló gazdasági jellegű bűncselekményeket követett el. A bíróság 6 hónap szabadságvesztésre ítélte, de a végrehajtást felfüggesztette 2 év próbaidőre. Az ok a döntés mögött, az elkövető egészségi állapota. Többször strokeja volt, egyik keze lebénult, a börtönben könnyű célponttá tenné az abúzusok elszívására. Ebben az esetben a tényleges szabadságvesztésre nem került sor, amit nem látok problémásnak, mivel a végrehajtható szabadságvesztéssel való fenyegetettség már önmagában képes a jogkövető magatartásra ösztönzésre, illetve kiegészülhet például a pártfogó felügyelettel, ami során a magatartási szabályok megszegőivel szemben kellő ellentételezést jelenthet a szabadságvesztés végrehajtása. Emellett pedig az a másik véglet is előfordulhat, hogy a büntetés-végrehajtásba bekerülő kevésbé súlyos bűncselekményt megvalósító elkövető „igazi nehézfűk” közé kerülve szükségképpen a társadalmi normáktól eltérő magatartást kell, tanúsítson a biztonságának, testi épségének megőrzése érdekében.¹⁵A viselkedés a büntetés-végrehajtási intézetben alapvetően szabályozott, napi rutinban élnek a fogvatartottak, azonban a nem szabályozott területeken saját „otthonról hozott” normáik lesznek az irányadók. Ezeket a normákat szociológiai kutatásokban vizsgálták, amelyek szerint „az elítéltek iskolázottsági szintje messze elmaradt a teljes népességétől. Az előbbieik között az általános iskolát végzettek alkották a domináns kategóriát, a tendencia azonban változó, a középfokú végzettségűek szám- és aránybeli emelkedésének köszönhetően”. Emellett a kutatás a visszaesők számának folyamatos emelkedéséről számol be, ami vélhetően egy stabilan bűnözésből élő réteg kialakulását jelenti: „a leginkább érintett, 25–45 éves korosztályban az elítéltek fele rendelkezik valamilyen kriminális múlttal.” (Gál, 2015 p. 23) A börtönnépesség körében a vagyon elleni bűncselekmények dominanciája a jellemző, különösen a lopásoké. Ha megvizsgáljuk a fenti mondatot, továbbá a visszaesési mutatókat, akkor a büntetés-végrehajtási intézetek jelentős részben „tanárokból”, azaz visszaesőkből áll. Ezért is lenne fontos, hogy a szankciók közül a szabadságvesztés az európai ajánlás alapján ultima ratio legyen, ahelyett, hogy egy egyszerű lopásért is évekre börtönbe kerüljön az elkövető.

A Komlói Járásbíróság Bpk.238/2020 számú büntetővégzésével garázdaság vétségében találta bűnösnek az elkövetőket. Az indokolásból kiderül, hogy az egyik elkövető már közérdekű munkára lett ítélve korábban, járművezetés ittas állapotban bűncselekmény miatt, amit azonban eredményesen kitöltött. A bíróság a személyi körülmények, az elkövetés körülményeire tekintettel, döntött ismételtén a közérdekű munka büntetés kiszabása mellett. Feltárta az elkövetők személyi körülményeit, külön figyelemmel jövedelmi, vagyoni viszonyaikra. A I. rendű terhelt nyugdíjellátásban részesül, így a könnyű fizikai munka lett megjelölve.

A Szolnoki Törvényszék 1.Bf.901/2019/6/2. számú ügyben egy foglalkozás körében elkövetett gondatlan veszélyeztetés vétség elkövetése kapcsán kellett ítéletet mondania másodfokon a törvényszéknek. A szakértői véleményt igénylő ügyek mindig érdekesek számomra, hiszen a bíróságon kívüli fél, ad olyan iránymutatást, amely alapján a bíróság a minősítést, és a büntetés kiszabását végzi. A tévedéssel kapcsolatban

¹⁵ Ügyvéd körökben terjedő anekdota, hogy az első büntettesként bekerülő elkövető a zárka legnagyobbjának, ezáltal legveszélyesebbnek tűnő tagját az első adandó alkalommal egy székkal leütötte, pusztán csak azért, hogy presztízszt, megbecsülést szerezzen. A történet vége, hogy a leütött személy felállt és ennyit mondott „jó gyerek vagy, látszik meg tudod magad védeni”, az, hogy a történet megtörtént-e, sok hasonló eset ismert, forrás: Nagy, 2018)

vannak pro és kontra érvek a szakirodalomban, azonban én az alábbiakat emelném ki, „a szakvélemény mégis csak valami más, mint a Be.-ben megjelölt többi bizonyíték és (...) ellenőrzésekor mégis csak valami többlet várható el, mint a pusztán hiten nyugvó »belső meggyőződésre« utalás.” (Pataky, 2000 p. 359)

„Mindazonáltal, a szakvélemény sem tekinthető önmagában omnipotens bizonyítási faktornak. A szakértő is tévedhet, többek között ezért is biztosítja az eljárási törvények többsége annak lehetőségét, hogy a »laikus« eljárási szereplők a szakvélemény hitelességét megkérdőjelezzék.” (Bérces, 2019 p. 99)

Az ítéletben a II. rendű vádlott bűnösségének kimondása a jelentős, aki műszaki vezető volt, és hanyagságát állapította meg a bíróság az építkezési területen fekvő cölöpsor építésével kapcsolatban. A cölöpsor a szomszéd ingatlan megtámasztását szolgálta volna az építkezés idejére. Az elkövetőt pénzbüntetésre ítélte a bíróság, azonban az eddigi ítéletekből idézett általános törvényi megfogalmazások mellett a bíróság további magyarázatba bocsátkozik. A *conditio sine qua non* elvét fejt ki¹⁶, illetve a pénzbüntetés kiszabása körében a napi tételek számának, illetve az egy napi összeg meghatározásánál a terhelt (lehetőség szerinti) legteljesebb vagyoni feltérképezésére törekszik, ezáltal erősítve a pénzbüntetés szankció hatékonyságát, preventív jellegét. Azért is gondolom hatékonynak a pénzbüntetést (a megfelelő jövedelemmel, vagyonnal rendelkező terheltnek esetében), mert az a hátrány, amely a pénzbüntetés kifizetésének körében éri őket, sokkal alkalmasabb a preventív cél elérésére (a korábbi anekdotára utalva, nem kell senkit székkel leütnie), ha pedig valamilyen okból nem fizeti be, akkor átalakul szabadságvesztéssé, amely megadja a kellő súlyt, elrettentő erőt a szankciónak.

5. Összegzés

A szabadságelvonással járó szankciókat természetesen, ahogy korábban is jeleztem, indokoltnak látom olyan esetben, amikor más szankció nem alkalmas a büntetési cél elérésére. Vannak olyan elkövetők, mint a visszaesők, kifejezetten az erőszakos többszörös visszaesők, akiknek a szabadságvesztés büntetés jelentheti azt a keretet, amely mind számukra, mind pedig az így elkerült bűncselekmények sértettjeinek hasznára válik. A zsinórmérték meghatározás az igazi probléma, hogyan döntsük el, hogy mely bűncselekmények esetén hasznos a szabadságvesztés, és mit tegyünk, hogy a meglévő alternatív szankciók is érvényre jussanak, hatékonyságuk, speciálpreventív tartalmuk kiteljesedhessen. Ez az a kérdéskör, melyben állást kívántam foglalni, inkább az alternatív szankciók vizsgálatával. A meglévő eszközök mellett még a jövőbe tekintés szerintem nagyon fontos. Léteznek, illetve fejlesztés alatt állnak olyan tesztek, vizsgálatok, amelyeken keresztül lehetőség lenne osztályozni az elkövetőket aszerint, hogy mely szankció lenne számukra a legalkalmasabb, (Skeem-Monaham 2011) bár ez a módszer magában hordozza az el nem követett bűncselekmény miatti szankcionálás veszélyét. Arra az álláspontra helyezkedem, hogy a büntetéskiszabás során szinte lehetetlen taxatív felsorolni azokat az indokokat, amelyek relevánsak, hisz mint a korábban említett példa mutatja, a nincstelenség lehet enyhítő, de akár súlyosító körülmény is, továbbá tény, vagy tudatos válasz a bíró vagyoni helyzetre vonatkozó kérdésére, viszont mindenképpen arra kell törekedni, hogy a társadalomban kialakuljon az a felismerés, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek nem szállodák, ahol egy „jó buli” után megpihen az elkövető, hanem az utolsó eszköz a szankciórendszerben. A bíróságok a büntetéskiszabási gyakorlat módosításával, tudnának hozzájárulni a szankciók érvényesüléséhez. A fent említett pártfogó felügyelői vélemények beszerzésével, vagy a nyomozóhatóság bevonásával a vagyonzságot vizsgáló során. Az alternatív szankciók előtérbe kerülése, a terelő utak, mint a közvetítői eljárás, vagy akár a közösség elleni bűncselekmények esetén a békítőkör modellek bevezetése sokkal hasznosabb lenne, mint a túlszűfolt, költséges, és általánosságban nézve kevésbé hatékony szabadságvesztés általános alkalmazása, ami viszont már részben túlmutat a bíróságon, így a törvényalkotásnak is be kellene kapcsolódnia. Szükségesnek tartom megváltoztatni a büntetésről alkotott képet, hogy ne dicsőség, vagy a férfiaság próbája legyen börtönbe vonulni, az elkövetői oldalról, a társadalom felől pedig ne az egyetlen „elfogadott” (Metcalf-Sanneh 2011 p.13) büntetés legyen. A mellékelt ítéletek indokolása világossá teszi, hogy mind a büntetőjog, mind pedig az egyéb feltételek adottak ahhoz, hogy a szankciórendszert humanizáljuk, a szabadságvesztés büntetést ne penicilinként használják a bíróságok az elkövetővel szemben, illetve a büntetés-végrehajtási intézetek tehermentesítésének látszata alatt meghozott alternatív hátrányokat

¹⁶ Az ítélet 53. pontja.

végül ne kelljen átváltani. Így a végrehajtandó szabadságvesztés büntetés a megfelelő kriminális magatartásra adott válasz lehetne. Amint a dolgozatban kiemeltem, a szabadságvesztés alternatíváinak alkalmazására a bíróságnak meglehetősen széles mérlegelési jogköre van. Az elkövetéshez kapcsolódó tényezők, mint a haszonszerzési célzat, a vagyon illetve jövedelmi helyzet vizsgálata a pénzbüntetésnél, vagy a munkára való képesség vizsgálata elősegítheti a közérdekű munkabüntetés végrehajthatóságát, és mindegyik alternatív szankció esetében a büntetési célok megvalósítását.

Felhasznált irodalom

Barabás Tünde: Alternatív büntetések hatékonysága a magyar igazságszolgáltatás rendszerében, Miskolci Jogi szemle, 2019. 2. különszám, https://matarka.hu/koz/ISSN_1788-0386/14evf_2klsz_1kot_2019/ISSN_1788-0386_14evf_2klsz_1kot_2019_043-048.pdf 43-48.

Bérces Viktor: A szakértői bizonyítás elvi és gyakorlati kérdéseiről, Miskolci Jogi Szemle, 2019. 2. különszám 1. kötet https://matarka.hu/koz/ISSN_1788-0386/14evf_2klsz_1kot_2019/ISSN_1788-0386_14evf_2klsz_1kot_2019_095-112.pdf 95-112.

Costelloe Anne and Kevin Warner: Prisoneducation across Europe: policy, practice, politics 2014 (<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1160356.pdf>) <https://doi.org/10.18546/LRE.12.2.03>

Gál Levente: A munkaerő-piacon innen, a börtönön túl. A büntetés-végrehajtási intézetből szabadult rabok esélyei a legális munkaerő-piacon, Szociológiai tanulmányok, 2015/2. szám, https://szociologia.tk.hu/uploads/files/2015/albert_borton.pdf, 23-58.

Hart Herbert: Punishment and Responsibility, Oxford, Clarendon Press, 1968. <https://oxford.universitypressscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199534777.001.0001/acprof-9780199534777>

Koósne Mohácsi Barbara: A túlszűfolttság problémájának kezelése Finnországban, Börtönügyi Szemle, 2017/3. http://epa.oszk.hu/02700/02705/00111/pdf/EPA0270_5_bortonugyi_szemle_2017_3_057-072.pdf, 57-72.

Metcalf Hope – Sia Sanneh: Overcriminalization and Excessive Punishment: Uncoupling Pipeline to Prison Report from the December 2011, Workshop at Yale Law School, https://law.yale.edu/sites/default/files/area/center/liman/document/liman_overcriminalization.pdf?fbclid=IwAR30i_UB4V0XPMQ6yPhipYIk6ASIK5D_wsVI7c68y0cfuD4L3Vm1ZPEWu

Mezey Barna: Az amsterdami Rasphuis, Jogtörténeti Szemle, 2003/1, https://www.epa.hu/04100/04139/00006/pdf/EPA04139_jogtorteneti_szemle_2003_01_11-18.pdf, 11-18.

Nagin, S. Daniel Francis T. Cullen, Cheryl Lero Jonson: Imprisonment and Reoffending, 2009, <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/599202>, <https://doi.org/10.1086/599202>

Nagy Ferenc: A magyar büntetőjog Általános Része, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Budapest, 2008.

Nagy Nikolett: Erőszak és szexualitás a börtön falain belül, http://acta.bibl.u-szeged.hu/70847/1/forum_discipulorum_2018_371-404.pdf

Pápai-Tarr Ágnes – Sipos Ferenc: A pénzbüntetés fejlődésének hazai mérföldkövei, Miskolci Jogi Szemle, 2019. 2. különszám 2. kötet, https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/6602/30_papaisipos_t%C3%B6rdelt.pdf, 315-330.

Pápai-Tarr Ágnes: Őszinte gondolatok a közérdekű munka büntetés-kiszabási anomáliáiról, <https://kozjavak.hu/oszinte-gondolatok-kozerdeku-munka-buntetes-kiszabasi-anomaliairol> 2020.

Pápai-Tarr Ágnes: Újabb büntetés-kiszabási anomáliák, avagy néhány gondolat a pénzbüntetésről, Magyar Jog, 2019. évi 10. szám, 590-597.

Papp Ádám Antal: A pártfogó felügyelők szerepe a büntetőjogban, <https://dea.lib.unideb.hu/dea/handle/2437/301445>

Pataky Csaba: Műszaki szakértői hiányosságok az ügyvéd nézőpontjából, Magyar Jog, 2000/6. 358-361.

Sipos Ferenc: A munkával kapcsolatos szankciók a magyar büntetőjogban, 2017.

Skeem Jennifer L. - John Monahan: Current Directions in Violence Risk Assessment, <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0963721410397271>

Stimson Charles: The death Penalty is Appropriate, 2019, <https://www.heritage.org/crime-and-justice/commentary/the-death-penalty-appropriate>

Vajna Károly: Hazai régi büntetések, Lőrintz János Unvers Könyvnyomdája, Budapest, 1907.

Vókó György: A büntetési teóriák racionalitása, 2012, <https://ujbtk.hu/dr-voko-gyorgy-a-buntetesi-teoriak-racionalitasai/>